

KAFKASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

ABD “MERKEZİ İSTİHBARAT TEŞKİLÂTI”NIN SURIYE’DEKİ FALİYETLERİ VE BU FAALİYETLERİN BÖLGESEL GÜVENLİĞE ETKİLERİ RAPORU

**ABD “MERKEZİ İSTİHBARAT TEŞKİLÂTI”NIN
SURIYE’DEKİ FALİYETLERİ VE BU FAALİYETLERİN
BÖLGESEL GÜVENLİĞE ETKİLERİ RAPORU**

HAZIRLAYANLAR

Doç.Dr.Hasan Oktay

Dr.Ufuk Cerrah

Ankara

14 Mayıs 2018

İÇİNDEKİLER

Giriş.....	4
1. Soğuk Savaş Döneminde CIA'in Suriye'deki Operasyonları.....	5
2. CIA'in Suriye Faaliyetlerini Şekillendiren Jeopolitik Gerekçeler.....	9
3. Suriye İç Savaşı ve CIA'in Suriye'de Artan Faaliyetleri.....	16
4. Suriye'de Mevcut Durumun Analizi ve CIA'in Yeni Stratejisi.....	21
5. Sonuç ve Değerlendirme.....	29

Giriş

CIA (Central Intelligence Agency); ABD “Merkezi İstihbarat Teşkilâtı” II. Dünya Savaşı’nın hemen ertesinde Soğuk Savaş’ın yeni yeni başladığı 1947 yılında kurulmuştu. Teşkilâtın amacı; SSCB ile ideolojik mücadelede çeşitli ülkelerin komünizmin ağına düşmesini engellemekti. ABD’nin SSCB karşısında verdiği mücadeleyi kazanması için ABD Kongresi ve Başkanı tarafından CIA’ye her türlü kaynak aktarılmış, teşkilât özerk bir yapıya kavuşturulmuş ve dünyanın her yerinde sadece istihbarat toplayan değil aynı zamanda örtülü faaliyetler ve operasyonlar yapan bir örgüte dönüştürülmüştür. Soğuk Savaş döneminde CIA faaliyetlerini şekillendiren ana tema ideolojik temellere dayalı iken, Soğuk Savaş sonrası dönemde ise daha çok milliyetçi, dini ve kültürel motivlerden ilham almıştır.

CIA kurulduğu tarihten buyana ABD’nin siyasi, askerî ve ekonomik çıkarlarını gerçekleştirmek için dünyanın çeşitli bölgelerinde ve ülkelerinde faaliyet gösteriyor ve çok geniş bir ağ (network) oluşturmuş durumda. CIA bu faaliyetlerini SİHA’larla nokta operasyonları yapmaktan ülke yönetimlerini değiştirmeye yönelik darbe ve gösteriler organize etmeye, stratejik nitelikli kilit isimlere düzenlenen suikastlardan dinleme ve siber saldırılara kadar uzanan geniş bir yelpazede icra ediyor. Kendisine yerel unsurlardan eleman kazanırken, çeşitli istihbarat birimleri ile de işbirliği olanaklarını genişleterek maliyetleri azaltmaya çalışıyor. Sahip olduğu bütün imkân ve kabiliyetlere rağmen CIA’in dünyanın en iyi istihbarat örgütü olduğunu iddia etmek doğru değil. CIA’in ilham aldığı İngiliz istihbaratı MI6 ve İsrail istihbaratı MOSSAD’ın CIA karşısında üstünlüğü belirgin. Alman istihbaratı BND ve Rus istihbaratı FSB’nin de CIA’yi zorladıkları görülmektedir. Kısacası uluslararası jeopolitik rekabetin sahadaki en önemli aktörlerinden biri de şüphesiz istihbarat teşkilâtları.

Büyük Ortadoğu (Genişletilmiş Ortadoğu) projesinin ve Arap Baharı sürecinin sonuçlarından biri olan Suriye iç savaşı da istihbarat örgütlerinin hem açık hem de örtülü faaliyetlerine sahne oluyor. ABD, RF, Türkiye, İran, İsrail ve

Suriye istihbarat teşkilâtlarının bölgede hem işbirliği hem de rekabet halinde oldukları durumlar ortaya çıkabiliyor. İngiliz, Fransız ve Alman istihbarat teşkilâtları da Suriye’de etkin ve CIA ile işbirliği yapıyorlar. Bu gayet tabii bir durum ve işin doğasından kaynaklanıyor. Bu çalışmada geniş kaynaklara ve imkân kabiliyetlere sahip ABD istihbarat örgütü CIA’in Suriye özelindeki faaliyetleri tarihsel süreç içerisinde analiz edilmiştir. CIA’in bu faaliyetlerinin bölgesel güvenliğe olan etkileri de ayrıca ele alınıp değerlendirilmiştir.

1. Soğuk Savaş Döneminde CIA’in Suriye’deki Operasyonları

Suriye’de ve bölgede PKK/PYD/YPG terörist unsurlarını yanına işbirlikçi olarak alan ABD’nin Suriye’deki faaliyetlerine baktığımızda konunun sadece bugüne ya da Soğuk Savaş sonrası döneme özgü olmadığını görürüz. İngiltere’nin ve Fransa’nın II. Dünya Savaşından sonra bölgeden çekilmesi ile oluşan jeopolitik boşluğu öncelikle ABD daha sonra da ona rakip olacak SSCB doldurmuştur. Bu iki küresel aktör arasında jeopolitik rekabetin yaşandığı bölgelerden biri olan Ortadoğu çeşitli savaflara, iç savaflara, darbelere, suikastlara, anlaşmalara ve savaş kaçınını mültecilere şahit olmuştur.

CIA Ortadoğu’daki ilk faaliyetini 1949 yılında Suriye’de bir darbe organize ederek yapmıştı. Fakat başarılı olamamıştı. Dolayısıyla ABD’nin Suriye’nin iç işlerine karışma ve Suriye’de karışıklık çıkarma girişimleri Soğuk Savaş döneminin başlarına kadar gitmektedir. Washington yönetimi 1947 yılında CIA aracılığı ile Suriye hükümetinden topraklarında bir ABD şirketine petrol boru hattı inşa etmesi için izin vermesini istemişti. Bu boru hattı ile Suudi Arabistan petrolünün Ürdün-Suriye-Lübnan üzerinden Doğu Akdeniz’e taşınması planlanmıştı. Bu talep demokratik yollarla yani seçimle iş başına gelen Suriye başkanı Şükrü El-Kuvvetli tarafından reddedilmişti. Bu talep yerine getirilmeyince o zamanki Şam yönetimi ABD tarafından Batı düşmanı ve komünist olmakla suçlanmıştı. Aslında Fransız sömürgeciliğinin 1946 yılında sona ermesi ile Suriye’de Amerikan modeline uygun laik bir demokrasi

kurulmuştu. Demokratik seçimler yapılmış ve Suriye Türkiye modelini de kendine örnek almıştı.

1949-1955 yılları arasında Suriye’de CIA tarafından organize edilen darbe ve darbe girişimleri nedeniyle ülkede karışıklık ve istikrarsızlık oluşmuştu. Suriye halkı nihayetinde 1955 yılında Şükrü El-Kuvvetli’yi tekrar başkan seçti. Yaşanan bu olaylar neticesinde Suriye’de ABD karşıtlığı artarken SSCB’ye karşı da bir sempati oluştu. Kısacası CIA Ortadoğu’da Suriye’de yaptığı bu faaliyetlerle (darbe ve darbe girişimleri) Suriye’yi SSCB’nin müttefiki yapmıştı.

Suriye’de CIA’in bu yönde faaliyetleri devam ederken; İran’da demokratik yollarla seçilmiş ama petrolü millileştirmek isteyen başbakan Musaddık’a karşı CIA’in İngiliz istihbaratı ile birlikte organize ettiği darbe yani Ajax Operasyonu yapılmıştı. Suriye’de başarı kazanamayan darbe girişimi İran’da başarı kazanmış Musaddık gitmiş yerine ABD’nin müttefiki Şah Rıza Pehlevi gelmişti. Dolayısıyla Ortadoğu’da CIA ilk darbe girişimini Suriye’de yapsa da başarılı olamamış, ama İran’da 1953 yılında gerçekleştirdiği Musaddık darbesini başarıya ulaştırmıştır. 1950’li yılların başında CIA organizasyonlu ve MI6 destekli bu darbeler anlaşılardan bugün Suriye’de yaşanan ve muhtemelen İran’a yönelecek ABD faaliyetlerinin doğru bir şekilde analiz edilemeyeceği kanaatindeyiz.

1955 yılında Şükrü El-Kuvvetli’nin tekrar Suriye’de devlet başkanı olması ve Şam yönetiminin SSCB’ye yaklaşması ABD’yi rahatsız etti. ABD 1953 yılında Tahran’da Musaddık darbesini organize eden iki ajanı Kim Roosevelt ve Rocky Stone’nu Şam yönetimine darbe yapmak amacıyla Suriye’ye gönderdi. Bu ajanlar Suriyeli Müslüman Kardeşler militanlarına ve Suriyeli subaylara 3 milyon dolar rüşvet dağıttı. 1946 yılında bağımsızlığını kazanan Suriye 900 km.’lik Türkiye sınırına ABD’nin yönlendirmesi ile mayın döşedi. Aslında iki ülke arasında bir sorun olmadığı gibi Suriye devlet başkanı Şükrü El-Kuvvetli Türk kökenli bir Suriyeliydi. Hatta II. Dünya Savaşı

esnasında Şükrü El-Kuvvetli Türkiye’de siyasi mülteci olarak da kalmıştı. Şükrü El-Kuvvetli’nin hayatı incelendiğinde Suriye’de Fransız sömürgeciliğinin kalkması ve İngilizlerin bölgede İsrail ile yaptığı işbirliğine karşı durulması yönünde mücadelesinin olduğu görülecektir. Suriye’de Şükrü El-Kuvvetli’yi bağımsızlığın ardından iktidara taşıyan da bu duruşu olmuştur. İktidara geçtikten sonra ABD’nin bölgedeki uydusu ve dolaylı bir sömürgesi olmak istemeyen Türk kökenli Şükrü El-Kuvvetli de CIA’in hedefi haline gelmiştir.

1957 yılında CIA ve MI6; Suriye İstihbarat Başkanı, Genelkurmay İstihbarat Başkanı ve Komünist Partisi Başkanını suikast ile öldürdü. Amaç sadece rejimi devirmek değil aynı zamanda CIA kontrolünde bulunan Irak ve Ürdün’ün Suriye’yi işgal etmesini sağlamaktı. Suriye içerisindeki muhalifler Özgür Suriye Komitesi adı altında teşkilâtlandırıldılar ve silahlandırıldılar. Subaylara ve Müslüman Kardeşlere verilen rüşvet ve muhaliflerin teşkilâtlandırılması işe yaramadı. Beklenen olmadı ve Suriye ordusu dağılmadı. ABD elçiliği işgâl edildi. Suriye’de kargaşa yarattığı belirlenen politikacı ve subaylar idam edildi. ABD’nin tepkisi ise Akdeniz’e 6. Filoyu yollamak ve Suriye’yi Türkiye ile işgâl etmek tehdidi oldu. Türkiye sınıra 50 bin asker yığıldı. Fakat yaşanan bu olaylar Arap-İsrail anlaşmazlığının da etkisiyle Arap ülkeleri arasında ABD karşıtlığını arttırdı. Yaşanan bu olayların sonucu olarak Suriye ABD’nin eliyle SSCB ve onun bölgedeki müttefiki Mısır’ın yanına itilmiş oldu. CIA’in İran, Irak, Suriye ve Mısır’da gerçekleştirmiş olduğu bu tür darbe faaliyetleri bölgede ABD karşıtlığını arttırırken SSCB’nin etkinliği de artmış oluyordu. CIA’in o dönemki başkanı Allen Dulles yapılan bu operasyonlar ve darbe girişimleri nedeni ile Kongre’de ifade verdi. Kongre konuya ilişkin Bruce-Lovett raporunu hazırladı. Bu rapor araştırmacılar için önemli bir kaynak oldu ve bilgilerimizin önemli bir kısmını da bu rapor sayesinde derleyebildik.

Suriye’de 1957 yılında yaşanan ikinci darbe girişiminden sonra Kuzey Afrika’dan Ortadoğu’ya uzanan geniş bölgede ABD karşıtlığı arttı ve gösteriler yapıldı. Bu durumu değerlendiren SSCB bölgedeki etkinliğini arttırdı. Özellikle

Mısır ve Suriye ile olan ilişkilerini geliştirdi. Bu ABD karşıtlığı akım esnasında 14 Temmuz 1958 tarihinde Bağdat'ta Türkiye dostu Nuri El-Said anti-Amerikancı subaylar tarafından devrildi. ABD bu olaydan sonra müttefikleri İran'a Irak'a karşı kullanması için silah satışını hızlandırdı. ABD ve bölge ülkelerinin desteği ile Suriye'de 1961 yılında bir darbe daha oldu. 1961 yılında Suriye Birleşik Arap Cumhuriyetinden ayrıldı. Suriye'de iki yıl sonra Baasçılar darbe ile iktidarı ele geçirdiler. Bölgede laik-milliyetçi çizgide SSCB yanlısı iktidarların olduğu ülkeler ile ABD yanlısı dini önceleyen iktidarların olduğu bir kutuplaşma ortaya çıktı. Bu kutuplaşma Soğuk Savaş boyunca Ortadoğu'nun jeopolitik durumunu şekillendirdi. Yaşanan iktidar değişiklikleri ve darbelerle ittifaklar yeniden şekillense de sahnelenen oyun aynı tema üzerine inşa edildi. ABD'nin İran'ı Irak'a karşı silahlandırması nihayetinde İran-Kontra skandalına kadar devam etti. Suriye'de 1976-1982 yılları arasında Müslüman Kardeşler ABD tarafından desteklendi. Bütün bunlar CIA faaliyetleri idi. Suriye'de Müslüman Kardeşler ile Baasçılar arasında iç savaşa varan olaylar yaşandı. Müslüman Kardeşler 2 Şubat 1982'de Hama'da büyük bir ayaklanma başlattı ve Şam yönetimini devirme noktasına geldi. Hafız Esad 10 gün süren ve Hama katliamı olarak tarihe geçen askerî harekâtla bu gösterileri çok sert bir şekilde bastırdı.

1946 yılında bağımsızlığını kazanan Suriye'nin Soğuk Savaş döneminde yaşadığı olayları göz önüne alırsak, 2011 yılında başlayan ve hâlen devam eden olayların bir tesadüf olmadığını görebiliriz. Tarih tekerrürden ibarettir sözünü doğrularcasına benzer bir oyunun yine aynı aktörlerin yer aldığı aynı sahnede fakat farklı bir zamanda oynandığını görmekteyiz. Bu nedenle bugünün iyi okunması ve geleceğin öngörülebilmesi için tarihsel olayların objektif ve rasyonel bir analizi kaçınılmazdır.

2. CIA'in Suriye Faaliyetlerini Şekillendiren Jeopolitik Gerekçeler

Suriye bağımsızlığını kazandıktan sonra ABD'nin Suriye'de giriştiği ve yukarıda izah ettiğimiz darbe ve darbe girişimi faaliyetleri Suriye'yi ABD'den (Batı Bloğundan) uzaklaştırmış ve onu SSCB'ye yani Doğu bloğuna yaklaştırmıştır. 1955-1974 yılları arasında SSCB'ye yakın politikalar takip eden Cemal Abdülnasır yönetimindeki Mısır ile Suriye arasında 1958 yılında Birleşik Arap Cumhuriyeti kurulmuştur. Birleşik Arap Cumhuriyetine doğal olarak Mısır ve onun lideri Cemal Abdülnasır önderlik etmiştir. Nasır'ın Suriye üzerindeki etkinliği Suriye içindeki çeşitli grupları rahatsız etmiştir. Bu gruplar Suriye içerisinde örgütlenen ve laik-milliyetçi bir politika takip eden Baas partisi liderliğinde 1963 yılında bir darbe yapmışlar ve Şam Yönetimini ele geçirmişlerdir. Baas partisi yönetimindeki Suriye Birleşik Arap Cumhuriyetinden çekilmiş ve Birleşik Arap Cumhuriyeti dönemi de sona ermiştir. 1971 yılında hem Baas partisinin yönetimini hem de Şam yönetimini Hafız Esad kansız bir darbe ile ele geçirmiştir. Hafız Esad SSCB'de eğitim almış ve Suriye ordusunda görev yapan pilot bir albaydır. 1971-2000 yılları arasında Şam yönetimini elinde bulunduran Hafız Esad SSCB'ye yakın politikalar takip etmiş ve SSCB'ye Akdeniz kıyısında Tartus'da askerî bir üs sağlamıştır. Rusya'nın Akdeniz'deki bu varlığı günümüzde de artarak devam etmektedir.

Çok farklı etnik ve dini yapıları bünyesinde barındıran Suriye'de Hafız Esad ülke içi dengeleri gözetken ve SSCB'den destek alan totaliter bir yönetim oluşturmuştur. Hafız Esad her ne kadar Lazkiye bölgesinden Alevi kökenli bir kişi olsa da, ülkesinde Alevi bir rejim oluşturmamıştır. Esad kendisine sadık bir ordu ve istihbarat teşkilâtı kurmuştur. Bununla birlikte Sunni iş adamlarını da Şam yönetimine dâhil etmiştir. Bugün belki de Suriye konusunda yanlış bilinen en önemli gerçek de budur. Günümüzde de durum değişmemiştir. Esad ailesinin elinde bulunan Şam yönetimi sadece nüfusun %15'ini oluşturan Alevilerden oluşmamaktadır. Bununla birlikte zengin Sunni Müslüman aileler ile

Hıristiyanlar da Şam yönetimine dâhil olmuş durumdadır. 2000 yılında Hafız Esad'ın ölmesiyle yerine geçen oğlu Beşar Esad böyle hassas ve kırılğan bir yapıya sahip Şam yönetimini babasından miras olarak devralmıştır.

Beşar Esad İngiltere'de eğitim almış ve orada göz doktoru olarak çalışmış bir kişidir. Batı ve özellikle Anglo-Sakson sistemi içerisinde yetişen Beşar Esad teknoloji ile arası iyi olan, laik, demokrat ve liberal bir profile sahiptir. 2000 yılında Şam yönetimini elinde tutan askerî-tüccar kompleks yapı Beşar Esad'ı İngiltere'den getirip Şam yönetiminin başına taşımıştır. Beşar Esad'ın Şam yönetimini elinde bulunduran bu askerî-tüccar kompleksin etkisinde kalması kaçınılmaz olmuştur. Beşar Esad'ın Suriye devlet başkanı olması ile Suriye'de değişen fazla bir şey olmamış ve totaliter bir yönetim ülkede varlığını devam ettirmiştir. Buna rağmen Beşar Esad'ın ülkesini liberal değerlere göre yönetmeye çalıştığı ve ülkesinde özgürlüklerin gelişmesi için çaba harcadığı da bir gerçektir. Beşar Esad döneminde Suriye diğer Ortadoğu ülkelerine göre daha ılımlı bir yönetime sahipti. ABD'nin Ortadoğu'daki sadık müttefiki Suudi Arabistan ile karşılaştırıldığında demokrasi, insan hakları, özgürlükler ve liberal değerler açısından açık ara öndeydi ve kıyas bile kabul etmezdi. 11 Eylül 2001 terör saldırılarından sonra Beşar Esad El-Kaide terör örgütü ile mücadele kapsamında CIA ile işbirliği geliştirmiş, birçok bilgi ve belge paylaşımı yapmıştı. Kısacası Suriye'de bugün iç savaşın yaşanmasına ve ülkenin parçalanmasına yol açan sürecin nedenleri tamamıyla jeopolitik bir meseledir ve jeopolitik gerekçelere dayanmaktadır. Bu jeopolitik meselenin iyi okunması da bir o kadar önemli bir konudur.

2000 yılında Katar tarafından, Katar doğalgazının Suudi Arabistan-Ürdün-Suriye-Türkiye üzerinden geçecek 1.500km. uzunluğundaki bir doğalgaz boru hattı ile Avrupa pazarlarına taşınmasını öngören bir teklif yapıldı. Bu teklif aslında ABD'nin projesiydi. Projenin yaklaşık maliyeti 10 milyar dolar civarındaydı. Bilindiği üzere Katar hâlihazırda dünyanın en büyük doğalgaz kaynaklarına sahip ülkesi konumunda bulunmaktadır. Katar'da iki büyük ABD

askerî üssü (deniz ve hava üsleri) ile ABD'nin Merkezi Kuvvetler Komutanlığı (CENTCOM) Karargâhı yer almaktadır. Bu projenin kazananı başta Katar olmak üzere Körfez İşbirliği üyesi ülkeler ile ABD'nin dev enerji şirketleri yani ABD olacaktır. Böyle bir projenin gerçekleşmesi ile doğalgaz ihtiyacının %33'ünü RF'den temin eden AB üyesi ülkelerin de Moskova'ya olan bağımlılığı azalacaktır. RF'nin ikinci en büyük doğalgaz ithalatçısı olan Türkiye tarafından da bu doğalgaz boru hattı jeostratejik değere sahip bir proje olarak görülmüştür. ABD açısından NATO müttefiklerinin enerji konusunda RF'ye olan bağımlılıklarının azaltılması bakımından bu doğalgaz boru hattı jeopolitik bir mesele olarak ele alınmıştır. Söz konusu doğalgaz boru hattı için öngörülen güzergâha (Katar-Suudi Arabistan-Ürdün-Suriye-Türkiye) bakıldığı zaman sadece Suriye'nin ABD'nin müttefiki olmadığı ve diğer ülkeler ile Washington yönetiminin önemli işbirliği, ittifak ve ortaklıklar geliştirdiği görülmektedir. Bu tarihten itibaren Suriye'nin ABD tarafından kazanılması ve Şam yönetimine ABD dostu bir kişinin taşınması konusu Washington yönetiminin öncelikleri arasında yer almıştır.

2000 yılında Suriye'de Hafız Esad'ın ölmesi ile Beşar Esad'ın iktidara geçmesi bir fırsat olarak değerlendirilmiştir. Yukarıda izah ettiğimiz özelliklerinden dolayı Beşar Esad'ın Batı yani ABD yanlısı bir rejime evrilmesi konusunda umutlar yeşermiştir. ABD Şam yönetiminde yaşanan bu değişimi değerlendirmek istemiştir. Beşar Esad yönetimindeki Şam rejiminin dönüştürülmesi görevini de Türkiye'ye vermiştir. Özellikle 2000 yılından sonra Ankara-Şam arasında gelişen ilişkileri bu bakış açısı ile değerlendirmenin uygun olacağını düşünüyoruz.

1998 yılında terörist Abdullah Öcalan'ın Suriye'den çıkarılması ve 1999 yılında Suriye ile Türkiye arasında imzalanan Adana protokolü iki ülke arasındaki ilişkilerin düzelmesinin ilk adımı olarak görülmüş ve bu süreçte Washington yönetimi Türkiye'nin yanında yer almıştır. Türkiye tarafından Suriye'de 2000 yılında yaşanan lider değişimi yıllardır PKK terör örgütüne

destek veren Şam yönetimi ile ilişkilerin geliştirilmesi için bir fırsat olarak görülmüştür. Bu tarihten itibaren Suriye ile PKK terör örgütü sorununu çözen Ankara'nın Şam yönetimi ile olan ilişkileri süratle gelişmiştir.

Türkiye ile Suriye arasında vizelerin kaldırılması, ortak bakanlar kurulu toplantıları yapılması, ticaret hacminin geliştirilmesi ve sınırların mayınlardan temizlenmesi konularında önemli adımlar atılmıştır. Beşar Esad yönetiminin Batı tarzı bir yönetime dönüştürülmesi görevini üstlenen Türkiye ile Suriye arasında üst düzeyli birçok ziyaretler gerçekleştirilmiş ve yardımlar yapılmıştır. Bütün bunlar iki ülke arasında güven ortamının oluşmasını da sağlamıştır.

Fakat Beşar Esad Şam yönetiminin başına geldiği tarihten itibaren kendi inisiyatifi ile hareket edememiştir. Beşar Esad, babası Hafız Esad tarafından kurulan ve hassas dengelere dayalı ve Moskova tarafından desteklenen bir askerî-tüccar kompleks tarafından yönetilmiş ve yönlendirilmiştir. Kısacası her ne kadar Batı değerlerine sahip olsa da Beşar Esad ülkesinde istenen ve beklenen değişim ve dönüşümü gerçekleştirememiştir.

Beşar Esad'ın ve Şam yönetiminin değiştirilmesi ve dönüştürülmesi görevini üstlenen Türkiye ile Suriye'nin ilişkileri bu nedenle bozulmuştur. Bunun sonucu olarak ABD ve bölgedeki müttefikleri Şam yönetiminin devrilmesini ve yerine kendilerine yakın ve müttefik olabilecek bir yönetimin kurulmasını istemişlerdir. Bugün Suriye iç savaşının yaşanmasına ve Suriye'nin bölünmesine yol açan gelişmelerin başlangıcı bölgede yaşanan bu gelişmeler ve aktörlerin bu tutumudur.

Moskova yönetiminin etkisi altında olan Şam yönetimi Katar tarafından önerilen doğalgaz boru hattı projesini 2009 yılında reddetmiş ve onun yerine İran doğalgazını İran-Irak-Suriye-Lübnan üzerinden Doğu Akdeniz'e taşıyacak "İslâm Boru Hattı" projesine onay vermiştir. RF'nin Ortadoğu'daki bu hamlesi ABD tarafından jeopolitik bir kayıp olarak değerlendirilmiştir. 2011 yılının sonunda ABD'nin Irak'tan çekilmesi ile oluşan "Şii Hilali" olgusu da hem bölgede yer alan sunni ülkeleri hem de ABD'yi rahatsız etmiştir. ABD'nin

Irak'tan çekilmesi ile İran Afganistan ve Pakistan içlerinden başlayarak İran-Irak-Suriye-Lübnan jeostratejik ekseninde önemli kazanımlar elde etmiştir. Tahran yönetiminin Yemen'deki kazanımları (Husiler) da dikkate alınırsa başta Suudi Arabistan olmak üzere İran'ın bu kazanımları (Şii Hilali) bölge ülkeleri arasında ciddi rahatsızlık yaratmıştır.

2010 yılında Tunus'ta başlamak üzere Kuzey Afrika ve Ortadoğu'da (Büyük Ortadoğu ya da Genişletilmiş Ortadoğu) bazı ülkelerde (Tunus, Mısır, Libya ve Yemen) ülke yönetimlerinin değişmesi, diğer ülkelerde (Bahreyn, Suudi Arabistan gibi) yönetimlere karşı gösterilerin meydana gelmesi ve Suriye'de bir iç savaşın başlaması ve devam etmesi ABD (Batı) ile RF (Doğu) arasındaki jeopolitik bir rekabetin yansıması olmuştur. Bununla birlikte 2008 yılında yaşanan RF-Gürcistan savaşının, 2013 yılında Kırım'ın RF tarafından ilhakının ve Ukrayna krizinin patlak vermesinin ve Doğu Avrupa ülkeleri üzerinde (Estonya, Letonya, Litvanya, Polonya ve Moldova) Moskova yönetiminin oluşturduğu baskının bu döneme rastlaması bir tesadüf eseri olarak görülemez. Bütün bu yaşananlar 21. yüzyılın gerçeği, ABD ile RF arasında yaşanan yeni bir jeopolitik rekabetin tam da kendisidir.

Obama yönetimi yaşanan bu jeopolitik durum değişikliğine bir tepki olarak ve bir avantaj elde etmek için İran ile olan ilişkileri geliştirmek istemiş ve İran'ı kazanmanın yollarını aramıştır. İran ile yürütülen nükleer müzakereler ve 2015 yılında imzalanan nükleer anlaşma bu arayışın bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Hatırlanacağı üzere ABD'nin İran üzerinden yaptığı bu hamle RF tarafından tepki ile karşılanmış Moskova-Tahran arasında soğuk rüzgârların esmesine de sebep olmuştur. Fakat İran ile Batı arasında başlayan bu müzakere süreci her iki taraf için de umut verici olarak görülmemiş ve Obama'nın görevden ayrılması ile bu proje ağır yara almıştır. Trump'ın iktidara gelmesi ile ABD tekrar İran'ı düşman ilan etmiş ve nükleer antlaşmayı iptal edeceğini ifade etmiştir. ABD'nin bu politikası İran'ı tekrar RF'nin yanına itmiştir.

Yukarıda ifade ettiğimiz jeopolitik gerekçelerle; RF ve İran'ın Şam yönetimini ayakta tutma stratejileri ile ABD ve müttefiklerinin Şam yönetimini değiştirme girişimleri bugün Suriye'de yaşanan savaşın ana sebebi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda ABD'nin CIA aracılığı ile Suriye'de yürüttüğü faaliyetleri bu jeopolitik gerçekler çerçevesinde şekillenmiştir. CIA'in Suriye'deki faaliyetlerini özellikle 2005 yılından sonra arttırdığı, 2005-2011 yılları arasında yoğun bir hazırlık yaptığı ve Suriye'yi şekillendirdiği ve 2011 yılında da Suriye'de harekete geçtiği görülmektedir. Özellikle 2005-2011 yılları arasında geçen hazırlık döneminde yukarıda ifade ettiğimiz Şam yönetiminin dönüştürülmesi çalışmaları yapılmış ve bu konuda Türkiye önemli görevler üstlenmiştir. Fakat bu dönüştürme çabaları başarısız olmuştur. Beşar Esad Şam yönetimini elinde bulunduran askerî-tüccar kompleksin etkisinde kalmış ve Moskova-Tahran eksenini ile olan ilişkileri daha da geliştirmiştir. Hazırlık dönemi olarak ifade ettiğimiz dönemde Beşar Esad yönetimini dönüştüremeyen ABD 2011 yılında harekete geçmiştir. 2011 yılında Suriye'de başlayan olaylar Mısır, Libya, Tunus ve Yemen'deki olaylarla eş zamanlı olarak gelişmiştir.

Tarihsel süreç içerisinde Suriye ve daha geniş anlamda Doğu Akdeniz ve Ortadoğu her zaman önemli bir coğrafi konumda bulunan jeostratejik değere sahip bir bölge olmuştur. Doğu Akdeniz'in önemini arttıran ve yukarıda ifade ettiğimiz jeopolitik gelişmelere ve durumlara bazı eklemeleri de yapmalıyız. Bunlardan ilki son yıllarda keşfedilen Doğu Akdeniz enerji kaynaklarıdır. Bu enerji kaynakları stratejik değere sahip kaynaklardır. Hem bölge ülkeleri için hem de AB ekonomisi için bu enerji kaynakları önemlidir. Enerji konusunu bir dış politika aracı olarak kullanan ABD ve özellikle RF de bu nedenle Doğu Akdeniz bölgesine özel önem vermektedir. RF bu bölgede bulunan Tartus askerî limanını yenilemiş ve takviye etmiştir. Humeymim'de ise askerî hava üssü kurmuştur ve Lazkiye bölgesine S-400 hava savunma sistemlerini yerleştirmiştir.

ABD'nin 6. Filosu hâlihazırda Doğu Akdeniz'dedir. İncirlikte ve Girit'te önemli hava üsleri bulunmaktadır. Ayrıca İngiltere'nin Kıbrıs'ta iki ayrı noktada (Akrotiri ve Dikelya) askerî üssü vardır. Doğu Akdeniz'de artan bir jeopolitik rekabetin varlığına hep birlikte şahit oluyoruz. İsrail Doğu Akdeniz'de ve Ortadoğu'da ABD'nin önemli bir stratejik müttefiki olarak yer almaktadır. İsrail'in askerî varlığı, yeteneği ve kapasitesi kayda değerdir ve Arap ülkeleri arasında rakibi yoktur. AB de Güney Kıbrıs Rum Yönetimini Birliğe üye yaparak oyuna dâhil olmuş durumdadır. AB bölgede askerî varlığını NATO ve özellikle Fransa aracılığı ile göstermektedir.

Doğu Akdeniz havzasında önemli jeopolitik problemler de bulunmaktadır. Kıbrıs sorunu, Arap-İsrail anlaşmazlığı ve Doğu Akdeniz deniz yetki alanlarının belirlenmemiş olması sıcak çatışmaya dönüşme ihtimali bulunan jeopolitik problemlerdir. Lübnan'da Hizbullah ve Gazze'de Hamas ABD tarafından terörist olarak tanımlanmaktadır. Lübnan istikrarsız bir durum içerisindedir. Mısır'da 2010 yılından buyana yaşanan gelişmeler sonucu ABD taraftarı Sisi darbe ile iş başına gelmiş/getirilmiştir. Bütün bu gelişmeler ve jeopolitik problemler devam etmekte olan Suriye iç savaşını daha hassas hâle getirmektedir.

Doğu Akdeniz bölgesini ve dolayısıyla Suriye'nin önemini arttıran bir diğer sebep de Çin'in geliştirdiği ve 2017 yılında küresel bir proje olarak ilan ettiği "Bir Kuşak Bir Yol" (One Belt One Road) projesidir. Bu proje enerjiden ulaşım, iletişimden ticarete geniş bir alanı kapsayan ekonomi-politik bir projedir. Bu proje kapsamında Doğu Akdeniz bölgesi de önemli bir yer tutmaktadır. Bu nedenle Çin de Doğu Akdeniz bölgesine ve Suriye iç savaşına önem vermektedir. Genel olarak Çin'in Şam yönetiminin yanında yer aldığı ve RF-İran eksenine yakın politikalar takip ettiği görülmektedir. Çin dış politikasında askerî unsurlardan ziyade ekonomik unsurları ön plana çıkararak etkin olmak istemektedir. Suriye konusunda da Çin'in uzak gibi görünen tutumu

ve konumu son derece açık ve net bir şekilde görülmektedir. Bu kapsamda Çin'in de bu jeopolitik rekabetin bir tarafı ve aktörü olduğunu ifade edebiliriz.

3. Suriye İç Savaşı ve CIA'in Suriye'de Artan Faaliyetleri

Arap Baharı süreci kapsamında 2010 yılından itibaren Tunus, Mısır, Libya ve Yemen'de ayaklanmalar başlamıştı. Fakat Suriye'de bu ülkelerden farklı olarak ayaklanmaların çıkmasını gerektirecek ciddi nedenler bulunmamaktaydı. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi Beşar Esad yönetimindeki Suriye bu ülkelerden kesinlikle farklı idi. Mekke'de her çarşamba idam cezalarını uygulayan ABD'nin müttefiki Suudi rejimi ile karşılaştırıldığında Suriye'deki Esad rejimi daha demokratik bir görünüm arz ediyordu. 2011 yılının Mart ayında Suriye'de olaylar başladığında; Mısır, Tunus, Libya ve Yemen'de de olaylar devam etmekte idi. Suriye'deki olaylar bir tesadüf eseri değil bilinçli olarak bu döneme denk getirilmişti.

Suriye'de ise ortamı şekillendiren ve şartları olgunlaştıran CIA'di. CIA 2000 yılından beri Suriye'deki faaliyetlerini arttırmıştı. Wikileaks belgelerinden öğrendiğimiz kadarı ile özellikle 2005-2011 yılları arasında yani Suriye'de olaylar başlamadan 6 yıl önce CIA ve MOSSAD Suriye'de bir iç savaş hazırlığı yapmışlardı. Muhalif gruplar finanse edilmiş ve silahlandırılmıştı.

CIA ve MOSSAD'ın Suriye'deki faaliyetlerinin görünür bir şekilde artması aslında Refik Hariri suikastı ile başlamıştı. 2005 yılında Lübnan Başbakanı Refik Hariri Beyrut'ta bir suikast sonucu öldürülmüştü. Elinde somut bir kanıt bulunmamasına rağmen ABD bu suikastın sorumlusu olarak Şam yönetimini görmüş ve Şam'da bulunan büyükelçisini geri çekmişti. ABD'nin baskıları sonucu Suriye 1982 yılından beri Lübnan'da bulunan askerlerini 2006 yılında geri çekmişti. 2005 yılının Aralık ayında ise Suriye Cumhurbaşkanı Yardımcısı Abdülhalim Haddam Paris'e kaçmış ve buradan Şam yönetimine karşı muhalefete başlamıştı. Haddam'ın Refik Hariri'nin oğlu hâlihazırdaki Lübnan Başbakanı Saad Hariri'den o tarihlerde 50 milyon dolar yardım aldığı da

gazetelerde haber olarak yer almıştı. Kısacası CIA ve MOSSAD bölgedeki müttefikleri ve işbirlikçileri ile Suriye'yi şekillendirmeye başlamıştı.

2006 yılında ise Lübnan'da İsrail-Hizbullah savaşı yaşanmıştı. Yaşanan savaşta İsrail Hizbullah'ı yenememiş ve hatta ağır kayıplar da vermişti. İsrail-Hizbullah savaşı hem Lübnan'da hem de bölgede Hizbullah'ın gücünü arttırmıştı. Çok farklı dini yapıları bünyesinde barındıran ve kırılğan bir yönetime sahip olan Lübnan'da Beyrut yönetiminde Hizbullah'ın etkisi belirginleşmişti. Hizbullah hem Şam yönetimi ile hem de Tahran yönetimi ile yakın ilişkiler geliştiren bununla birlikte İsrail karşıtı söylem ve politikalar uygulayan bir örgüttür. İsrail için bölgedeki en yakın tehdit Hamas ile birlikte Hizbullah'tır.

2005-2011 yılları arasında CIA ve MOSSAD'ın Suriye'deki faaliyetleri yoğunlaşırken, 2011 yılının Ocak ayında Robert Ford ABD'nin Şam Büyükelçisi olarak atandı ve göreve başladı. Robert Ford CIA bünyesinde çalışan etkili fakat düşük profil sergileyen bir diplomattı. Ford akıcı Arapça konuşan ve bölgeye hakim biri idi. Daha önce Türkiye, Irak, Kamerun, Fas, Bahreyn ve Mısır'da da görev yapmıştı. Robert Ford'un eşi de bir diplomattı ve Suudi Arabistan'da görevli bulunmaktaydı. Irak'ın işgali sonrası Bağdat'a analizci ve yönetici olarak atanan Robert Ford CIA'in Suriye'deki faaliyetlerinin koordinatörü ve patronuydu. Robert Ford 2011 yılının Ocak ayının sonunda Şam'a vardı. Ford Şam'a vardığında CIA ve MOSSAD Suriye'deki olayları şekillendirmişler ve olgunlaştırmışlardı. Mısır ve diğer ülkelerde de ayaklanmalar zirve yapmıştı. Böyle bir ortamda Suriye'ye ayak basan Ford ölüm mangaları yolu ile Suriye'de kargaşanın fitilini ateşlemişti. Ölüm mangaları stratejisi CIA tarafından daha önce başka ülkelerde de uygulanmıştı. Irak ve Salvador'da yaşanan olaylar bunun somut göstergeleridir. Ölüm mangaları stratejisi John D. Negroponte'ye ait bir çalışmaydı. Negroponte Bağdat'ta Büyükelçi iken Robert Ford 2004-2005 yılında onun ekibinde çalışmıştı ve ölüm mangaları stratejisini ondan çok iyi öğrenmişti. Ölüm mangaları keskin

nişancılardan oluşan timlerdi. Halk gösterileri başladığında bu ölüm mangaları devreye giriyor ve halkın üzerine ateş açarak kargaşaya neden oluyorlardı. Özellikle Lazkiye'nin Ramleh bölgesine ölüm mangaları sızdırılmış ve bu bölgede yaşayan hem mülteci Filistinlilerin üzerine hem de Şam yönetimine sadık Alevi halkın üzerine ateş açtırılmıştı. Amaç kargaşa ve ayaklanma çıkarmaktı. Bu tür saldırılarla Filistinliler ile Şam yönetimi arasında da siyasi bir çatışma çıkarılmak istenmişti. Bu tamamen CIA ve MOSSAD organizasyonu bir faaliyetti.

Suriye'de silahlandırılan muhalif gruplar 2011 yılının Mart ayında harekete geçirildi ve Şam yönetimine karşı ayaklanmalar silahlı çatışmalara dönüşmeye başladı. 2011 yılının Nisan ayında Müslüman Kardeşlerin Suriye'ye dönmesi ve siyasete girmesi Esad tarafından reddedilince Özgür Suriye Ordusu Tugayları kurulmaya başlandı. ABD tarafından Suriyeli muhaliflere silah ve para yardımı arttırıldı. Amaç Esad rejiminin 6 ay gibi kısa bir süre içerisinde devrilmesi idi. CIA tarafından muhalif gruplara; havan, top, tanksavar silahları, ağır makineli tüfekler ve hava savunma silah sistemleri verildi. Amaç Suriye zırhlı birliklerinin ve hava kuvvetlerinin kolaylıkla saf dışı bırakılmasıydı. ABD dünyanın dört bir tarafından Suriye'de Esad rejimine karşı savaşmak için birçok paralı asker ve militan topladı. Bu paralı asker ve militanlar daha çok diğer çatışma bölgelerinden Suriye'ye taşındı. Avrupa'da bulunan radikal İslamcı gruplar da bu paralı asker ve militan gruplara katıldı. Aslında Avrupalı devletler bundan memnundu. Çünkü içlerinde yer alan ve kendileri için risk oluşturan bu gruplardan kurtulmuş olacaktı. ABD bu paralı asker ve militan grupları eğitti ve donattı. Fakat beklenen olmadı önce İran ve Hizbullah daha sonra da RF'nin yardımları ile Esad rejimi ayakta kalmayı başardı.

ABD'nin Suriyeli muhaliflere yaptığı silah, mühimmat, teçhizat ve para yardımları ile paralı askerlerin ve militanların bir kısmı kontrol dışına çıkmaya başladı. El-Kaide uzantısı El-Nusra ve diğer örgütler ile onlardan türeyen ve 2013 yılından itibaren Suriye ve Irak'ta ciddi kazanımlar elde eden DEAŞ

ortaya çıktı. Bu terör örgütleri başta Türkiye olmak üzere bölge devletleri için ciddi tehdit oluşturdu. Suriye’de İslamcı muhalif gruplar “ılımlı muhalifler” ve “radikal muhalifler” olmak üzere şekillendi.

11 Eylül 2012 tarihinde ABD’nin Libya büyükelçiliği saldırıya uğradı. Bu saldırı ABD kamuoyunda büyük tepki yarattı. Washington yönetimi bu tarihten itibaren İslamcı muhalif grupları desteklemeyi kesti. ABD Suriye’de önce radikal İslamcı grupları daha sonra da ılımlı İslamcı grupları bir kenara bırakarak Suriye’de yanına laik çizgideki PKK/PYD/YPG terör örgütünü ortak olarak almaya başladı. Bu durum müttefikleri Türkiye ile arasının açılmasına sebep oldu. ABD Esad rejimine karşı oluşturduğu, silahlandığı ve eğittiği muhalif grupları kontrol etmede başarısız oldu. Bazı muhalif gruplar radikalleşti ve bazıları da terörist unsurların safına geçti. Bu durum yönetilemez bir hâl aldı ve sürdürülebilir olmaktan çıktı.

Muhalif grupların durumu konusunda ABD ve müttefikleri ayrılığa düştü. RF-İran-Hizbullah desteğini arkasına alan Esad rejimi durumunu kuvvetlendirip konumunu korurken, ABD ve müttefiklerinin desteklediği muhalif gruplar parçalandı ve birbirleri ile çatışma içerisine girdi. ABD’nin liderliğini yaptığı muhalif strateji iflas etmiş oldu. Suriye iç savaşına doğrudan ya da dolaylı olarak dâhil olan aktörler kendi çıkarları doğrultusunda konumlarını tekrar belirlediler. ABD’nin hedefi Esad rejimini devirmekten DEAŞ ile mücadeleye dönerken, yedi yılı aşan savaş birçok yıkımı da beraberinde getirdi. İç savaşın bir sonucu olan mülteci sorunu başta Türkiye olmak üzere Avrupa ülkelerinin en önemli sorunu olarak belirdi. Bununla birlikte Türkiye DEAŞ ve PKK/PYD/YPG’nin terör saldırılarının hedefi olurken önemli sınır güvenliği sorunları ile de karşı karşıya geldi. Bu tehditleri bertaraf etmek isteyen Türkiye “Fırat Kalkanı” ve “Zeytin Dalı” harekâtlarını planladı ve uyguladı. Kısacası Suriye’de; 2011 yılının Mart ayında başlayan olaylar bir iç savaşa dönüşmüş ve farklılaşmıştır. CIA ve MOSSAD’ın Suriye’deki planları ve

stratejisi başarısız olmuştur. 2011-2018 yılları arasında Suriye’de yaşanan iç savaşı dört döneme ayırarak analiz edilebiliriz:

Birinci Dönem (2011-2012): Suriye’de ayaklanmaların başlaması ve Esad rejimi ile muhalif gruplar arasında silahlı çatışmaların yaşanması.

İkinci Dönem (2013-2014): 2013 yılında DEAŞ (İŞİD)’in ortaya çıkması, 90 ülkeden yabancı savaşçının Suriye’ye gelmesi ve DEAŞ’a katılması, çatışmaların yaygınlaşması, DEAŞ’ın toprak kazanımları ve güç kazanması. Buna mukabil Esad rejimini desteklemek üzere İran ve Hizbullah’ın Suriye’deki çatışmalara dâhil olması.

Üçüncü Dönem (2015): RF’nin Esad rejimi lehine Suriye iç savaşına dâhil olması ve Suriye’deki askerî varlığını arttırması. ABD’nin Suriye’deki stratejisini tamamıyla DEAŞ ile mücadeleye çevirmesi ve PKK/PYD/YPG ile işbirliğini başlatması. 2015 yılında Suriye iç savaşı RF’nin Esad rejimi lehine savaşa dâhil olması ile Şam yönetimi lehine değişmiştir. ABD, PKK/PYD/YPG terör örgütü ile işbirliğinden ötürü müttefiki Türkiye’yi kaybetmiştir.

Dördüncü Dönem (2016-2018): Türkiye “Fırat Kalkanı” ve “Zeytin Dalı” harekâtlarını icra etmiş, bölgede DEAŞ ve PKK/PYD/YPG terör örgütünü etkisizleştirmiş ve etkin bir aktör konumuna yükselmiştir. Türkiye’nin RF ve İran ile Suriye iç savaşına ilişkin Astana ve Soçi süreçlerini başlatması Suriye iç savaşının gidişatını değiştirmiştir. Türkiye Afrin, Azez, Cerablus ve El-Bab hattının kontrolünü sağlamış ve bu bölgeleri teröristlerden temizlemiştir. Bunun dışında Fırat’ın doğusu ABD’nin kontrolünde kalırken batısı ise genel olarak Türkiye-RF-İran üçlüsünün kontrolüne geçmiştir.

2011 yılında başlayan ve hâlen devam eden Suriye iç savaşında yaşanan gelişmeleri bu şekilde dönemlere ayırarak tasnif edebiliriz. Bu süreç içerisinde ittifak ilişkilerinin farklılaştığı, aktörlerin stratejilerini gelişen durumlara göre revize ettiği ve hedeflerinin değiştiği görülmektedir. Geline nokta Suriye’de başlangıçta devreye sokulan CIA planlarının başarısız olduğu açıkça

görülmektedir. CIA değişen durumlara ve şartlara göre yeni plan ve stratejiler üreterek Suriye'deki kazanımlarını arttırmaya ve korumaya odaklanmıştır.

4. Suriye'de Mevcut Durumun Analizi ve CIA'in Yeni Stratejisi

Suriye iç savaşına dahil olan aktörler gözönüne alındığında ve bu aktörler arasında devam eden vekâlet savaşları (proxy war) değerlendirildiğinde söz konusu bu savaşın küresel sonuçları olan bölgesel bir savaş olduğunu ifade edebiliriz. Esad rejimi hâlihazırda Şam yönetimini elinde bulundurmaktadır. Esad rejimi başta RF olmak üzere Çin, İran ve Hizbullah tarafından desteklenmektedir. Bu destek sayesinde Esad rejimi ayakta kalabilmiştir. Fırat'ın doğusu, İdlib, Afrin ve El-Bab hariç Suriye'nin tamamında kontrolü tesis edebilmiştir. Türkiye hariç bütün aktörler Esad'a karşı olsalar da Esad rejiminin meşruiyetini kabul etmiş görünüyorlar. Bu durum Esad ve destekçileri için bir başarı olarak değerlendirilebilir.

Doğu Guta'da halkına karşı kimyasal silah kullandığı iddia edilen Esad'ın geleceği hâlâ tartışmalı bir konu olsa da, objektif bir değerlendirme yapılırsa Esad'ın RF'nin kontrolü dışında ve uluslararası toplumdan gelecek tepkilere rağmen kimyasal silah kullanması mantıklı görünmemektedir. Bu noktada peşin hükümlü olmamak gerektiğini değerlendiriyoruz. Kimyasal silah kullanıldığı iddia edilen bölgelerin Kimyasal Silahların Yasaklanması Örgütünün kontrolüne açılmasının önemli olduğunu ve bu yolla gerçeğin açığa çıkarılması gerektiğini düşünüyoruz. Nitekim CIA Suriye'de ve bölgede daha önceki yıllarda da bu konularda manipülasyonlar yapmıştır. Irak'ta kimyasal silahların varlığına dayandırılarak II. Irak Harekâtı meşrulaştırılmaya çalışmıştır. Fakat daha sonra bu istihbaratın yanlış olduğu dönemin ABD Dışışleri Bakanı Colin Powell tarafından itiraf edilmiştir. Halbuki 2003 yılının başında Colin Powell BM Güvenlik Konseyinde ABD Dışışleri Bakanı olarak Irak'ta kimyasal silahların varlığı konusunda etkili bir sunum yapmıştır.

7 yılı aşkın bir süredir Suriye’de bir iç savaş devam etmektedir ve birçok ülkeye ait istihbarat birimleri de Suriye’de faaliyet göstermektedir. Kimyasal silah kullanıldığına ilişkin haberler manipülasyona yönelik olabilir. Ayrıca bu tür saldırıların sorumlusu bizatihi herhangi bir istihbarat birimi de olabilir. Bu tür konularda kesin hükümlü olmamak gerektiğini geçmişte yaşadığımız olaylar bize göstermiştir. Gelineen noktada Rusya, İran, Çin ve Esad rejimi kimyasal silah kullanılmadığı iddiasındadır. ABD, Türkiye, Arap ülkeleri ve diğer Batı ülkeleri ise kimyasal silah kullanıldığı iddiasındadır. Gerçeğin açığa çıkarılması ancak ve ancak Kimyasal Silahların Yasaklanması Örgütünün bağımsız ve tarafsız incelemesi sonucu olabilir ve sadece bu rapor dikkate alınabilir. Her şeye rağmen Esad rejiminin halkına karşı kimyasal ya da kimyasal olmayan silah kullanması hiçbir şekilde kabul edilemez. Bu ayrı bir konudur.

Esad rejiminin Suriye’deki en önemli destekçisi hiç şüphesiz RF’dir. RF’nin Esad lehine savaşa girmesi ile Esad ayakta kalabilmiştir. Özellikle Rus hava kuvvetlerinin desteği karada savaşa dahil olan Suriye, İran ve Hizbullah silahlı unsurları için çok önemlidir. RF Soğuk Savaş döneminde Tartus’da inşa ettiği deniz üssünü yenilemiş ve Doğu Akdeniz’de kayda değer bir deniz kuvveti bulundurmaya başlamıştır. Lazkiye’de (Humeymim) hava üssü kurmuş ve Suriye iç savaşının gidişatını değiştirmiştir. Lazkiye’ye konuşlandığı S-400 hava savunma sistemleri ile sadece Suriye hava sahasını değil Doğu Akdeniz dahil bütün bölgenin hava sahasını kontrol altına almıştır. S-400 hava savunma sistemleri NATO’nun Patriot hava savunma sistemlerine göre daha gelişmiş sistemlerdir ve bölgede RF’ye stratejik üstünlük sağlamaktadır. RF hâlihazırda Suriye’de ve bütün Ortadoğu’da ABD’ye karşı bir denge unsuru oluşturmaktadır ve bölgede ABD hegemonyasını sınırlandırmaktadır. Bölgedeki bu durum iki küresel aktör arasında giderek artan bir jeopolitik rekabete yol açmaktadır. Bu rekabetin sıcak çatışmaya dönüşme ihtimali de bulunmaktadır.

RF’nin Suriye’deki önceliği Idlib bölgesinde bulunan El-Nusra’ya ait silahlı direnişin bertaraf etmek ve Idlib bölgesinin kontrolünü Esad rejimine

vermektedir. Bu maksatla RF Türkiye ile de işbirliği ve diyalog halinde bulunmaktadır. Suriye’de Fırat’ın batısında ateşkesin sağlanması ve devam ettirilmesi için Astana ve Soçi süreçleri olarak bilinen görüşmeler RF-Türkiye-İran arasında devam etmektedir. Bu sürecin liderliğini Moskova üstlenmektedir. Bu kapsamda Idlib bölgesinde çatışmasızlık gözlem noktaları kurulmaya başlanmış ve bugüne kadar 9 gözlem noktası tesis edilmiştir. Kısacası Suriye’de Fırat’ın batısında etkili olan aktörler RF-Türkiye-İran üçlüsü arasında diyalog süreci devam etmektedir. Esad rejimi Türkiye tarafından meşru kabul edilmediği için bu sürece dahil edilmemektedir. Yine ABD’nin müttefiki PKK/PYD/YPG terör örgütü de doğal olarak sürece dahil edilmemiştir.

Türkiye Suriye iç savaşının başlaması ile birlikte 900 km. sınıra sahip olduğu bu komşusundan gelen tehditlerle karşılaşmıştır. Kısacası Türkiye sınır güvenliği sorunu yaşamaya başlamıştır. Suriye’de kısmen kontrol sağlayan DEAŞ ve PKK/PYD/YPG terör örgütleri Türkiye için ciddi tehdit oluşturmuştur. ABD’nin Suriye’de muhaliflere yaptığı kontrolsüz ve dengesiz yardımlar ile Irak ve diğer bölgelerde yarattığı istikrarsızlık DEAŞ’ın doğmasına neden olmuştur. DEAŞ hem Türkiye içerisinde hem de Türkiye sınırında önemli bir tehdit olarak belirmiştir. Türkiye bu tehdidi Fırat Kalkanı Harekâtı ile bertaraf etmiş ve Azez-Cerablus-El Bab arasında kalan üçgen alanı terörden temizlemiş ve sınır güvenliğini sağlamıştır. Buna ek olarak PKK/PYD/YPG terör örgütünün kurmak istediği koridor da (Mare Koridoru) Fırat Kalkanı Harekâtı ile engellenmiştir. Türkiye Suriye’de Afrin bölgesinde yer alan PKK/PYD/YPG terörist unsurları temizlemek ve sınır güvenliğini sağlamak amacıyla Zeytin Dalı Harekâtını da gerçekleştirmiştir. Bu harekât ile birlikte Tel-Rıfat bölgesi hariç Afrin bölgesinin kontrolü de Türkiye’ye geçmiştir. Tel-Rıfat bölgesi hâlihazırda RF’nin kontrolü altında bulunmaktadır.

ABD’nin PKK/PYD/YPG terör örgütü ile işbirliği yapması ve CIA’in 15 Temmuz 2016 tarihinde FETÖ aracılığı ile Türkiye’de gerçekleştirdiği darbe girişimi ve sonrasında yaşanan olaylar Türkiye’yi ABD’den uzaklaştırmış ve

RF'ye yaklaştırmıştır. 15 Temmuz 2016 tarihinden itibaren RF ile Türkiye arasındaki uçak krizi çözülmüş tekrar bir diyalog süreci başlamıştır. Bu diyalog ve işbirliği süreci Suriye krizinin çözümüne de yansımış ve iki lke Suriye krizinin çözümü noktasında işbirliğine gitmişlerdir. RF tarafından ABD'nin mttefikisi Türkiye'nin ABD'den uzaklaşması ve RF'ye yaklaşması bir avantaj olarak değerlendirilmiştir. Türkiye'yi yanına alan RF Suriye krizinde ABD'ye üstünlük sağlamış ve belirleyici bir konum kazanmıştır. Fakat RF-Türkiye-İran arasında Astana-Soçi süreçleri kapsamında devam eden diyalog, müzakere ve işbirliği süreci son derece hassas dengelere dayanmaktadır ve sabotajlara açık bulunmaktadır.

ABD nceki bölümlerde izah ettiğimiz nedenlerden ve yaşanan gelişmelerden ötürü Suriye'de tutarlı ve başarılı bir strateji belirleyememiştir. PKK/PYD/YPG terör rgt ile işbirliği geliştirmiş, 4000-5000 civarında tır ve kargo uçağı olduğu istihbarat raporlarında geçen silah, teçhizat, malzeme, araç ve gereci PKK/PYD/YPG terör örgütüne vermiştir. Suriye'de Fırat nehrinin doğusu ABD destekli bu terör rgt tarafından kontrol edilmektedir. ABD'nin Fırat'ın doğusunda 20 tane küçük ve orta boy askerî üssü (hava ve kara üsleri) bulunmaktadır. ABD ile birlikte sayıları yaklaşık 200 olan İngiliz ve Fransız askerî de bu bölgede görev yapmakta ve PKK/PYD/YPG ile işbirliği geliştirmektedir. ABD destekli PKK/PYD/YPG terörist unsurları Fırat nehrinin batısında üç noktada konuşlu bulunmaktadır. Birincisi Tel-Rıfat bölgesidir. Bu bölgede bulunan terörist unsurlar RF'nin kontrolü altında bulunmaktadır. RF tarafından yapılan açıklamada Tel-Rıfat bölgesinde bulunan terörist unsurların bölgeden çekildiği belirtilmektedir. Fakat bu bilgi teyit edilmiş değildir. PKK/PYD/YPG unsurlarının Fırat'ın batısında konuşlu bulunduğu ikinci bölge Mnbi bölgesidir. Bu bölgede ABD askerleri ile teröristler birlikte bulunmaktadır. nc bölge ise daha güneydeki Tabka bölgesidir.

ABD'nin Fırat'ın doğusundaki bu konuşlanması "şii Hilali" olarak adlandırılan ve İran'dan başlayarak İran-Irak-Suriye-Lübnan boyunca uzanan

jeostratejik ekseni kesmektedir. Aynı zamanda İran doğalgazını Doğu Akdeniz'e taşıyacak olan ve RF destekli doğalgaz boru hattını da (İslâm Boru Hattı) kontrol etmektedir. Yukarıdaki bölümlerde de izah ettiğimiz üzere bu doğalgaz boru hattı ABD destekli Katar doğalgazını Doğu Akdeniz'e ya da Avrupa'ya taşıyacak Katar-Suudi Arabistan-Ürdün-Suriye-Türkiye doğalgaz boru hattına da rakip durumdadır. Kısacası bu jeopolitik rekabetin bir sonucu olarak Suriye'de Fırat'ın doğusu ABD, batısı ise RF'nin kontrolüne geçmiş durumdadır.

ABD ve RF Suriye krizinin temel aktörleri konumunda bulunmaktadır. Türkiye, İran, İngiltere, Fransa, Suudi Arabistan ve Katar ise bu iki aktör etrafında konumlanan tali oyuncularlardır. Türkiye ve İran Suriye'de askerî operasyonlar gerçekleştiren aktörlerdir ve Suriye krizinin önemli aktörleridir. ABD'nin son politikaları çerçevesinde Fransa ve İngiltere de Suriye'deki askerî varlığını ve görünürlüğünü arttırmaya başlamıştır. Çin konuyu ekonomi-politik açıdan değerlendirirken, Almanya ise hem ekonomik hem de mülteci sorunu kapsamında konuyu değerlendirmekte ve bu açıdan politikalarını şekillendirmektedirler.

Suriye iç savaşında gelinen nokta hem Suriye'deki hem de Doğu Akdeniz ve Ortadoğu'daki jeopolitik durumu radikal bir şekilde değiştirmiştir. Bu değişim bu krizin içinde yer alan aktörleri yeni bir durum değerlendirmesine itmiştir. Bu kapsamda ABD de Suriye ve bölge politikasında bazı değişikliklere gitmiştir. Şimdi bu değişiklikleri değerlendirelim ve analiz edelim. Bu değerlendirme ve analiz CIA'in bundan sonraki süreçte bölgede nasıl hareket edeceği ve ne tür operasyonlar gerçekleştireceği konularında bize ipuçları verecektir.

ABD Suriye ve genel olarak Ortadoğu'daki jeopolitik durumu ABD-RF rekabeti üzerinden okumakta ve değerlendirmektedir. Ortadoğu enerji kaynaklarının (petrol ve doğalgaz) kontrolü, bu kaynakların güvenliğinin sağlanması ve enerji nakil hatlarının kontrolü ve güvenliğinin temin edilmesi

ABD açısından birinci öncelikli konu olarak değerlendirilmektedir. ABD tarafından enerji kaynaklarının kesintisiz, serbest piyasa koşullarında ve güvenli bir şekilde dünya piyasalarına ulaşması stratejik nitelikli bir konu olarak değerlendirilmektedir. ABD enerji kaynak alanları ve bu enerji kaynakları aktarım hatlarının (Basra Körfezi, Hürmüz Boğazı, Aden Körfezi, Babül Mendep Boğazı, Kızıl Deniz, Süveyş Kanalı ve Doğu Akdeniz) tek bir gücün kontrolüne geçmemesini, kendi kontrolünde olmasını ve bu bölgelerde güvenliğin sadece ABD tarafından sağlanmasını istemektedir. İran, Katar, Irak, Kuzey Irak, Yemen, Mısır, Doğu Akdeniz, Suriye gibi bölge ve ülkelerde son yıllarda yaşanan krizler ve savaşlar bu jeopolitik değişimin ürünü olarak ortaya çıkmıştır. RF'nin güçlenmesi ve bölgede etkinliğini artırması, bölgede bulunan müttefikleri (Suriye ve İran gibi) ile ilişkilerini geliştirmesi ve yeni müttefikler (Türkiye gibi) bulması ABD'yi ve Batı'yı rahatsız etmektedir. ABD bölgede RF'nin gücünü sınırlandırmak amacıyla siyasi, askerî ve ekonomik girişimlerde bulunmaktadır. BM platformunu bu noktada etkin bir şekilde kullanmaktadır. Ekonomik olarak faiz oranlarının arttırılması, petrol fiyatlarının düşürülmesi ve doların değerinin arttırılması gibi tedbirler alarak RF ve müttefiklerini sıkıştırmaktadır.

Askerî açıdan RF'nin bölgedeki müttefiki İran üzerinde baskı oluşturmakta ve bu ülkeye müdahale edeceğini ifade etmektedir. Bu kapsamda Trump yönetimi İran ile 2015 yılında imzalanan nükleer antlaşmayı askıya alacağını açıklamıştır. İran üzerinde hem ekonomik hem de askerî yönden baskı oluşturmakta ve İran içinde karışıklık çıkarmaya çalışmaktadır.

ABD'nin ve Batı'nın Suriye krizinde ve diğer konularda (nükleer santral yapımı, S-400 hava savunma sistemi alımı) RF ile işbirliği yapan Türkiye üzerinde de baskı oluşturduğu görülmektedir. Bu baskı günümüzde en çok ekonomi-politik alanda kendini göstermektedir. Doların Türk Lirası karşısında değer kazanması, buna bağlı olarak petrol ve doğalgazda dışa bağımlı olan Türkiye'de enerji fiyatlarının artması, ekonominin temel girdisi olan enerji

fiyatlarındaki artışın üretime yansması ve bunun sonucu olarak ihracatın düşmesi işsizliğin artması, yüksek faiz oranları ve bunun getirdiği ekonomik sonuçlar Türkiye'yi ciddi ekonomik problemlerle karşı karşıya bırakmaktadır. Türkiye'nin içeride ve dışarıda karşı karşıya kaldığı güvenlik problemleri de hem beka sorunu yaratmakta hem de kırılganlık ve hassasiyet oluşturmaktadır. Körfez İşbirliği üyesi ülkeler tarafından Katar üzerine uygulanan baskı ve ortaya çıkan kriz de bu kapsamda okunmalı ve değerlendirilmelidir.

Kısaca ABD ve Batı ile RF arasındaki rekabet giderek artmaktadır. RF'nin müttefikleri ve işbirliği yaptığı ülkeler ve aktörler de bu nedenle ABD ve Batı'nın hedefi haline gelmektedir. Bugün uluslararası sistemi şekillendiren ve mevcut jeopolitik durumun ortaya çıkmasına sebep olan nedenleri bu şekilde ifade edebiliriz.

Buna karşılık ABD bölgede bulunan müttefiklerini güçlendirmektedir. ABD'nin İsrail'e olan desteği artarak devam etmektedir. Suudi Arabistan, Mısır, Ürdün ve Katar dışındaki Körfez İşbirliği üyesi ülkeler ABD'nin bölgedeki müttefikleridir. ABD bir yandan İran'ı bu ülkelerle sınırlandırmak isterken, bu ülkelerdeki yönetimleri de kuvvetlendirmektedir. Suudi Arabistan'ın ılımlı İslâm söylemi dikkat çekici bir gelişmedir.

ABD bölgedeki pozisyonunu kuvvetlendirmek için Fransa ve İngiltere'yi bölgeye çekmektedir. Suriye'den askeri olarak çekileceğini ifade eden ABD buna karşılık İngiltere ve Fransa'nın bölgeye gelmesini teşvik etmektedir. RF'ye karşı yanına İngiltere ve Fransa'yı almıştır. Son yaşanan ajan krizi de göstermiştir ki bu aktörler de ABD'nin yanında yer almışlardır. Suriye'de RF'nin karşısında artık yalnız ABD yoktur. Onunla birlikte Fransa ve İngiltere de hem Suriye'de hem de bölgede RF karşısında yer almaktadırlar. Fransa ve İngiltere'nin görevi RF'yi Suriye'de oyalamaktır. ABD ise bu dönemde İran ile ilgilenecektir. ABD'nin Kuzey Kore ile bir anlaşma yolunu seçmesi, müteakip hedefin İran olduğunu göstermektedir. ABD Başkanı Trump'ın yaptığı görev değişiklikleri ile İran'a operasyon yapılmasını savunan kişileri de göreve

getirdiği görülmektedir. Yapılan görev değişiklikleri ile özellikle CIA'in ABD dış politikasında ve yönetiminde daha da etkili olduğu görülmektedir. CIA'in en önemli hedefi ise İran'a bir harekât düzenlemektir. ABD bu yolla RF'nin önemli bir müttefikini de saf dışı bırakmayı düşünmektedir. Fakat İran'a başlangıçta doğrudan askerî bir harekât beklemek doğru olmayabilir. Ekonomik olarak İran'ın sıkıştırılması ve zayıflatılması, ambargoların uygulanması, İran'da iç karışıklık çıkarılması ve gösterilerin organize edilmesi, Hürmüz Boğazı'nın ablukaya alınması gibi birçok yöntem ve tekniğin denenebileceğini değerlendiriyoruz.

Bu kapsamda CIA İran'da yaşayan ve sayıları 35-40 milyon olduğu ifade edilen İran Türk'ünü kullanmak istemektedir. Bununla birlikte İran'da yaşayan Kürtler ve Araplar da CIA'in kontrolü altında bulunmaktadır. CIA bu unsurlara önemli yatırımlar yapmıştır ve ilk bu unsurları devreye sokacaktır. Bu unsurlara paralel olarak ekonomik unsurlar da devreye sokulacaktır. CIA bu yolla İran yönetimini dönüştürmeyi ve kendisine yakın bir yönetimi Tahran'da iş başına getirmeye çalışmaktadır. Bu süreçte sınırlı ve nokta askerî operasyonların yapılması da beklenebilir. Fakat ABD'nin İran'a karşı geniş kapsamlı bir askerî operasyon yapması beklenmemelidir. Bu tür bir operasyon İran halkında bir tepki oluşturabilir ve bu gelişme de İran rejiminin menfaatine bir durum ortaya çıkarabilir. Bu noktada ABD'nin İran'a doğrudan askerî müdahalede bulunmadan CIA aracılığı ile yukarıda açıkladığımız çerçevede operasyonlar icra etmesi beklenmelidir.

ABD bugüne kadar Ortadoğu'da bulunan 4 önemli ülkeden 3'ünü yanına çekerek politikalarını uygulamıştır. Bu ülkeler Suudi Arabistan, Mısır, İran ve Türkiye'dir. 1979 İran İslâm Devrimine kadar İran ABD'nin bölgedeki jandarması iken bu tarihten sonra ABD İran'ı kaybetmiştir. Buna karşılık 1979 Camp David Antlaşması ile SSCB yanlısı Mısır'ı kazanmıştır. Suudi Arabistan 1932 yılından buyana ABD'nin müttefikidir. Türkiye de NATO ülkesi olarak ABD'nin müttefikidir. Fakat Türkiye'nin zaman zaman SSCB/RF ile ilişkiler

geliştirmesi ABD'yi rahatsız etmiş ve ABD darbe ve diğer yöntemlerle Türkiye'de yönetimi kendi istediği doğrultuda değiştirmiştir. 15 Temmuz darbe girişimi ve PKK/PYD/YPG ile işbirliğinden sonra ABD bölgedeki müttefiki Türkiye'yi kaybetmiştir. 15 Temmuz hain darbe girişimi ABD'nin CIA aracılığı ile yaptığı ve Türkiye'de yönetimi değiştirmek istediği bir operasyondur. Bu darbe girişimi başarısız olmuş ve CIA'in Türkiye operasyonu sonuçsuz kalmıştır. Bu durum ABD ile Türkiye arasındaki müttefiklik ilişkisine ciddi zararlar vermiştir. Özellikle Suriye'de ABD'nin kendisine müttefik ve ortak olarak terör örgütü PKK/PYD/YPG'yi görmesi durumu daha da kötüleştirmiştir. ABD hâlihazırda ekonomik baskı ile Türkiye'yi yanına almaya çalışmakta ve Türkiye ile işbirliği yollarını aramaktadır. İran'a yönelen ABD için Türkiye'nin kazanılması önemlidir. Ama bunun nasıl gerçekleşeceği konusunda aktörlerin kafası karışıktır ve birbirlerine güvenmemektedirler. FETÖ ve PKK/PYD/YPG konusunda Türkiye'nin pozisyonu nettir. Bu iki sorunun aşılması ciddi bir problem kaynağıdır ve bu sorunlar çözülmeden ABD-Türkiye ilişkilerinin düzelmesi beklenmemelidir.

5. Sonuç ve Değerlendirme

Yedi yılı aşkın bir süredir devam eden Suriye iç savaşı; ABD, RF, Türkiye, İran ve diğer aktörlerin dahil olması ile küresel sonuçları olan bölgesel bir savaşa dönüşmüştür. Suriye iç savaşının başlangıcında iç ve dış aktörler arasında oluşan işbirliği ve ittifak ilişkileri yaşanan gelişmeler sonucu farklılaşmış ve değişmiştir. Aktörlerin Suriye krizi kapsamında hedefleri ve stratejileri de farklılaşmış ve değişmiştir. Aktörler ulusal menfaatleri doğrultusunda hedeflerini yeniden belirlemişler ve bu hedeflere onları ulaştıracak stratejilerini yeniden inşa etmişlerdir. Yedi yıllık süreç içerisinde yaşanan bu değişim ve dönüşümün sebebi ise uluslararası sistemde yaşanan jeopolitik durum değişikliğidir. Suriye krizine dahil olan aktörler de

pozisyonlarını yaşıyan bu değişime uyarlamışlar ve kendilerini yeniden konumlandırmışlardır.

Suriye krizi yeni bir küresel jeopolitik rekabetin yansıması olmuştur. Bu jeopolitik rekabetin aktörleri ise ABD ve RF'dir. Soğuk Savaş dönemini andırır bir şekilde Suriye krizi üzerinden yaşıyan bu kutuplaşma krizi daha da çözülmez bir hâle sokmuştur. Öncelik krizin çözümünden aktörlerin kazanımlarına verilmiştir. RF'nin Suriye krizi kapsamında elde ettiği kazanımlar ve Ortadoğu'da artan etkinliği diğerlerini rahatsız etmiş ve harekete geçirmiştir. ABD liderliğinde Batı (özellikle İngiltere ve Fransa) krize doğrudan dahil olmuşlar ve kutuplaşmanın daha da keskinleşmesine sebep olmuşlardır. İsrail de doğal olarak krizin bir parçası olmuş ve ABD'nin yanında konumlanmıştır. Esad rejimine destek veren RF'nin bölgedeki en önemli müttefiki ise İran ve Hizbullah'tır. Çin de RF'ye destek vermektedir. RF ile Batı arasında yaşıyan “ajan krizi” ve ABD ile Çin arasında yaşıyan “gümrük vergileri krizi” bu kutuplaşmanın yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır.

NATO üyesi Türkiye bu dönemde önceliğini doğal olarak kendi güvenliğine vermiştir. Sınır güvenliğini sağlamak amacıyla “Fırat Kalkanı” ve “Zeytin Dalı” harekâtlarını icra etmiştir. Bu harekâtları icra etmeden önce hem RF hem de ABD ile koordinasyonda bulunmuş ve özellikle RF'nin hava sahasını açması bu harekâtları mümkün kılmıştır. Astana-Soçi süreçleri kapsamında Türkiye'nin RF-İran ikilisi ile ilişkileri ve diyalogları devam etmektedir. Türkiye'nin S-400 hava savunma sistemi ve nükleer santral yapımı konularında RF ile ortaklık kurması ABD ve Batı tarafında rahatsızlık yaratmıştır. Bu durum Türkiye'yi Suriye konusunda ABD ile RF arasında bırakmış ve bir seçim yapmaya zorlamış gibi görünmektedir. Türkiye böyle bir durum içerisinde kendini görmemelidir. Milli menfaatleri doğrultusunda bütün aktörlerle olan ilişkilerini devam ettirmelidir. Bu konu Türkiye'nin ABD-AB-NATO ilişkilerini etkilememelidir.

ABD'nin CIA aracılığı ile Ortadoğu'da ve Suriye'de icra ettiği operasyonlar Türkiye'yi doğrudan etkilemektedir. Sadece ABD'nin değil diğer aktörlerin de faaliyetleri Türkiye'yi etkilemektedir. Bu kapsamda CIA'in bundan sonra bölgede yapacağı operasyonları ve faaliyetleri şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Fransa ve İngiltere'yi Suriye'ye çeken ABD bu iki aktörün RF'yi Suriye'de dengelemesini istemektedir. ABD ise önümüzdeki dönemde İran üzerine odaklanacaktır. ABD İran rejimini değiştirerek RF'nin bölgedeki müttefikini saf dışı bırakacaktır. Bu noktada CIA İran içerisinde yaşayan Türk, Kürt ve Arap unsurları kullanarak rejime karşı ayaklanma başlatabilir. Etnik temele dayalı bu tür bir ayaklanmanın silahlı çatışmaya dönüşmesi ve yaygınlaşması kaçınılmazdır. İran içerisinde yaşanacak bu tür bir gelişme uluslararası kamuoyuna demokrasi, insan hakları ve özgürlüklerin ihlali olarak yansıtılabilir. İran'ın mevcut durumu da buna müsait görünmektedir.

2. ABD İran ile yapılan nükleer antlaşmayı tam anlamıyla askıya alarak Tahran yönetimi üzerinde ekonomik baskı oluşturabilir ve ambargolar sıkılaştırılabilir. Hâlihazırda bu tür bir ekonomik baskı başlamış durumdadır. İran'da dolar aşırı değer kazanmış ve Tahran yönetimi doların değerini sabitlemiştir. İran üzerinde yapılan ve yapılacak ekonomik baskı İran halkı üzerinde rejime karşı bir tepki yaratabilir. Böyle bir durumda ekonomik zorluklar yaşayan İran halkı geniş kapsamlı gösteriler yapabilir. Bu gösterilerin nereye varacağı ve neye evrileceğini öngörmek şimdiden mümkün görünmemektedir. İran rejimi ise bu tepkiyi Ruhani yönetimine yönlendirebilir ve sorumluluğu Ruhani'ye atabilir. Fakat İran'ın iç siyasi yapısı doğru okunursa Ruhani'nin temel ekonomik politikaların belirlenmesi noktasında bile Rejimin kontrolünde olduğu açıklıkla görülür.

3. ABD ya da İsrail tarafından İran'a yönelik geniş kapsamlı bir askerî harekât rasyonel görünmemektedir. Bunun yerine ABD İran'da iç karışıklık çıkarıp, ekonomik baskı oluştururken stratejik nitelikli hedeflere nokta

operasyonları icra edebilir. Bütün bu faaliyetler ise CIA'in organize edeceği ve icra edeceği faaliyetler olacaktır.

4. ABD ya da İsrail tarafından İran'ın stratejik hedeflerine yönelik saldırının ilk hedefi Harg adasındaki petrol tesisleri olabilir. İran ihraç ettiği petrolün %85'ini buradan çıkarmaktadır. Petrol gelirleri ise İran bütçesinin %65'ini oluşturmaktadır. Dolayısıyla Harg adasındaki petrol tesisleri askerî açıdan stratejik niteliktedir. Bu stratejik hedefe yapılacak saldırı İran'ın sadece nükleer programının değil, aynı zamanda rejimin de sonunu getirebilir. Fakat böyle bir saldırının bedeli uluslararası ekonomik sistemi kısa süreli fakat etkili bir kriz ile karşı karşıya bırakabilir. Hâlihazırda 70 dolar civarlarında seyreden petrolün varil fiyatı 150 dolarlara kadar çıkabilir. Bu noktada uluslararası piyasa ciddi şekilde etkilenir. Hürmüz Boğazı'nın İran aleyhine ablukaya alınması da ihtimal dâhilindedir. Fakat bu tür müdahalelerin sonuçları sadece İran'ı değil diğer ülkeleri de etkileyecektir. ABD, AB, Çin, Japonya ve Hindistan gibi dünya ekonomisinin bel kemiğini oluşturan ekonomiler bu tür bir girişimin sonucunu rasyonel değerlendirmek durumundadırlar. Petrol ve doğalgaz fiyatlarında yaşanacak bir artış 2003 Irak krizinde de olduğu gibi en çok RF'yi olumlu yönde etkileyecektir. Enerjiden elde ettiği gelirleri arttıran Putin'in manevra alanı daha da genişleyecektir.

5. ABD Türkiye'yi yeniden kazanmak ve RF'den uzaklaştırmak için her türlü yöntemi denemesi de ihtimal dâhilindedir. İran'a yönelen ABD'nin Türkiye'yi yanına alması gerekmektedir. ABD özellikle İran içerisinde yaşayan Türklerin kontrolünü Türkiye üzerinden yapabileceği gibi, Türkiye'deki Sunni tarikatlar vasıtasıyla Şii İran'a yapacağı operasyonlarda Türk ve Sunni kamuoyunu etkilemek isteyecektir. Dolayısıyla CIA milliyetçilik ve Sunni değerler üzerinden Türkiye üzerinde algı operasyonları yapabilir ve kamuoyunu şekillendirebilir.

6. ABD'nin rakipleri üzerinde kullanabileceği elindeki en önemli silah ekonomidir. Bu aracı çoktan kullanmaya da başlamıştır. Özellikle RF, Çin,

Türkiye ve İran üzerinde bu baskının sıkılaştırıldığını da görmekteyiz. Doların milli paralar karşısında değer kazanması, ticari engellerin ve ambargoların arttırılması bunun en somut göstergeleridir. Bu baskının artarak devam edeceği ve bu ekonomik baskı aracının AB üyesi ülkeler tarafından da kullanılması ihtimal dahilindedir.

7. Ekonomik baskının yaratacağı ekonomik ve finansal krizler ilgili ülkelerde iç karışıklıklara ve yönetimlere karşı tepki ve gösterilere sebep olabilir. Bu durum CIA tarafından etkili bir şekilde kullanılabilir ve bu süreç manipülasyonlara açık hassas bir durum yaratabilir. Teknoloji ve iletişimin son derece geliştiği günümüzde kamuoyları hassas hedefler olarak belirebilir. Bu tehditlere karşı savunma mekanizmalarının geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır.

8. Yapılacak siber saldırılar da bu kapsamda değerlendirilmelidir. Muhtemel siber saldırılar devlet mekanizmasının işleyişini durdurabilir. Özellikle ekonomi, finans, iletişim ve güvenlik alanında yapılacak siber saldırıların sonuçları etkili olabilir.

CIA'in kurulduğu tarihten buyana Suriye'de ve genel olarak Ortadoğu'da yaptığı operasyonlar incelendiğinde günümüzde yaşanan olayların bir tesadüf olmadığı açıklıkla görülmektedir. Oluşan yeni jeopolitik durum karşısında ABD kendi milli menfaatlerini gerçekleştirmek maksadıyla CIA aracılığı ile bölgedeki operasyonlarını yukarıda sıraladığımız alanlarda yoğunlaştırabilir. Türkiye'nin milli menfaatleri doğrultusunda gerekli tedbirleri alması bu açıdan büyük önem taşımaktadır.